

112

אם תקניטני גוזרני טומאה אף על המסוקה. נעצו חרב בבה"מ, אמרו הנכנס יכנס והיוצא אל יצא. ואותו היום היה הלל כפוף ויושב לפני שמאי כאחד מן התלמידים,

יכנס. לנכ"מ: והיוצא אל יכנס. לפי שחיו רובים לעמוד במנין:

עין איה

האומה מקבל פנים אחרים בהרבה פרטים. או שיש הכרח מצד דרך התורה וקדושתן של ישראל לבצר רוח השמחה, שלא ילך כ"א למקום מכון ותכליתי לתורה ולמצוה. וע"פ דרך זה החיים מקבלים צביון אחר לגמרי, עד שהחיים המעשיים שהם מתגלים בחיים המדיניים בכל סידורם תלויים בהוראות הללו. ע"כ נעצו חרב, המורה על עז מלכות, הנותן דרך ונתיבה בחיים המעשיים של כלל האומה. בביהמ"ד, להכיר כי לא ע"ד הוראה פרטית יסבנו הדברים, כי ממנה תוצאות לנטיית גדולות שמרשימות את צורת האומה בכללה לפי ענין.

עט. אמרו הנכנס יכנס והיוצא אל יצא. בשעה שהדורות מקולקלים וצריך לסעדם בדרכי תורה להורותם בדרך ד' הטובה והישרה, צריך שתהיה ההשקפה של המדריכים הקדושים פונה תמיד אל התורה, אל החיים שבביהמ"ד, משם יראו יפה איך החיים צריכים להיות ועל פיהם יסודרו. אמנם אם יצרך ליה אדם ג"כ השקפה מצד מציאות החיים המקולקלים בשוק, בזה ישחית הכונה. כמו שהרופא צריך להשקיף לרפא החולים מצד הנקודה של חכמת הרפואה, לא מצד הרצון של החולים שהשחיתו בריאותם כשביל הנהגתם הרעה כהליכות חייהם. ע"כ זאת הסכימו כולם, כי הנכנס יכנס והיוצא אל יצא, כלומר רק איך שיוכרע דבר זה מצד עומק חכמת התורה, שכוללת הכל והיא מוליכה לדרך הישרה והנכונה, צריכים להסתכל בזה, ולא יצא היוצא להסתכל ג"כ איך ראוי דבר זה להיות נזון מצד החיים שחנן לביהמ"ד, שבראותו הקלוקלים הרבים והנטיית הרבות שבלב העם להפקרות ולשילוח תאוה וחפצם בשמחת הוללות, יפול עליו לבבו וידמה שאי אפשר כלל להנהיג באומה חיי שמחה של טהרה ושל תעודה קדושה. אבל אין הדבר כן, כי צריך לדעת שימין ד' רוממה, ואיך שהחיים צריכים להיות בצביונם ע"פ התורה שרוחה הולך בביהמ"ד, כן יקבלו ישראל את החיים וכן יתקיים הדבר באומה. והרצוה לצאת חוץ מגדרי תורה ולהיות כאחד מעמי הארצות הוא לא יכריע מאומה על הנהגה הכללית של כלל עם ד', שתמיד יהי עיקר האומה אותם השרידים ההולכים בתורת ד', שמכריעים את החיים ע"פ הדרכתה של תורה. ע"כ חלילה שישיעו החיים שחנן לביהמ"ד בקלקולם על כח חיתוך ההלכות וההדרכות הצריכות לצאת דוקא מביהמ"ד מקום התורה. ע"כ הנכנס יכנס וישאב רוח דעת מביהמ"ד ויהי במנין, והיוצא אל יצא, צריך אמנם לענין התורה והדרכתה לדעת ערך החיים ותביעותיהם האמתיות בצרכים הראויים המביאים את הטובה השלמה לעולם, אבל לא להיות נפעל מסדרי החיים המקולקלים מצד היותם כך בפועל

מכדי משאם, אולי ראוי להדריך שגם הבצירה אינה מקבלת טומאה, והשמחה ההמונית ג"כ לא תהי' בכללה נגד רוח ישראל ותהי' גם כשתלך בדרכה הטבעי, מפני שכך טבע האדם הוא לאהוב שמחה ושאון עליונים להמתיק חיו הריקים כשהוא איש המוני אשר התורה והתכמה לא ישמחו נפשו.

עז. א"ל אם תקניטני גוזרני טומאה אף על המסוקה. חילוק גדול יש בין שמחה לעונג. התענוג לא יתפשט כ"א על הגוף מקבל התענוג, ואי אפשר להנהיג כל אדם פרטי לתכלית הקדושה והמעלה. אמנם השמחה היא יוצאת לפעלה דוקא בהמון, אותה ראוי לשמור שתהי' בתכלית הטהרה. ואם כ"כ יתאחדו בעיני המסתכלים מושגי השמחה עם מושגי התענוג, עד שמצד התפשטות הדעת שאין צורך וחובה לבקש על התענוג תעודות של טהרה וקדושה, כן יהי' ג"כ מושג השמחה, עד שישראל כעמים ישמח בימי חול כימי מועד על יין ושכר ושחק משחקים וחוללים, ראוי באמת לגזור על המסיקה, לגזור גדר גם בעיני העונג שלא יהי' בכל הדחבתו, כ"א לתעודה של טהרה המתחסת לקדושה ומביאה לאחרית טוב. אמנם באמת רחוקים המה המושגים, ויש ביד הציבור בכלל להתנשא למדרגה כזאת שלא לשמח אל גיל כעמים' בהמון ופומבי, כ"א בטהרה במקום שיש לזה תכלית נשגבה, שמחה של מצוה, מה שא"כ בתענוג, וכן אמרו חז"ל שמחה הוא דאסור תענוג שרי. והשמחה שהיא כח נפשי, כשתתיישר באדם יפה שתהי' רק לצד המעלה והקדושה בטהרה, תרומם את האדם כולו עד שמעצמו יכור לו דרכו להיות גם כל עונגיו קודש לד', וימסוק בטהרה בנדבת לבו וחשק נפשו.

עח. נעצו חרב בביהמ"ד. ההנהגה שבכלל העם בחיים המעשיים מתיחסת לכח הממשלה והשלטון שעמה צריך עז וגבורה. ע"כ החרב היא אות לממשלה מעשית, והיא תכשיט' כ"ז שיש צורך בה עכ"פ לומר עריצים ולהכרית פועלי און, "חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך", להורות שזאת השאלה איך ראוי להנהיג את כלל האומה, שיצאה הוראה והנהגה מאלו שני הבתים ב"ש וב"ה אחרי שנתמעטו הלבבות ונתמעטו האשכולות. והנה ראו אז מעמד האומה שתצטרך לשאוב הדרכה כללית ע"פ הוראות הבתים הבאים אחריהם. וזאת השאלה, אם לפי רוח התורה ראוי להכיר את יסוד השמחה ההמונית כאחד מצרכי החיים המוכרחים עד שאין לבצרה ולצמצמה רק בתכליות ותעודות רמות, כמו שאי אפשר לסגר מושג התענוג בהמון, שאו הי' הדרך של הנהגה המעשית בכלל

עז. 1. ע"פ הושע ט, א. 2. עיין שבת סב, ב. עח. 1. שבת סג, א. 2. תהילים מה, ד.

והיה קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל. וגזור שמאי והלל ולא קבלו מהם, ואנו תלמידיהו וגזור וקבלו מוניהו.

קשה. לפי סביל נשוא וענוסן ונזר שמואל והלל ולא קבלו מיניהו ואנו תלמידיהו (וגזור) וקבלו מיניהו.

עין איה

באשמת גפילת הדורות, וחלילה לעלב אותם בצד מה בהכרעת עניני תורה והנהגות כלליות באומה, שהוא עם קדוש לד'. היוצא אל יצא, מי שדרכו להסתכל בחיים ולדעת על פי ענינם איך לדון בדברי התורה, אל יצא הפעם, כי רק למען דעת את הקלוקלים שבחיים, להשכיל איך לגודרם, ראוי לצאת גם בשעה שהחיים מקלקלים דרכיהם, אבל לצאת אליהם בעת המנין למסרת הכרעה מעשית חלילה, בזאת ההנהגה תפוג תורה ויצא משפט מעוקל. ע"כ הפעם בעת המנין וההכרעה היוצא אל יצא.

פ. ואותו היום היה הלל כפוף ויושב לפני שמאי כאחד מן התלמידים, והיה קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל. הלל איש החסד, ראה את החיים כולם בצדם הטוב, גם את הנפש האנושית ראה בעינו הטהורה ביותר בצדה הטוב ובתכונותיה היפות. ובאמת לאיש ישר אוהב חסד וצדקה, אשר פנייתו הפנימית היא לטוב וליושר, לא תזיק השמחה המתרחבת, ישמה ויעל, ירב וירעע, כרב לשמחתו¹ יטב לבו, וכן תרומם נפשו לעשות [משפט] וצדקה ולבחור בדרך ד' הטובה. אמנם אם היו ישראל מגיעים למדה זו כפי מדתו של הלל, או היה ראוי להרחיב גבולות השמחה ג"כ. אמנם השקפת החסד עוד איננה מקפת את המציאות כולה, והמציאות תורנו שיש בחיים שבגופם האדם ג"כ הצד הרע, הכח המתפרץ לבלע כל קודש. וכל זמן שהשרשים הרעים נמצאים, הנה בהתיר לו השמחה המתרחבת מצד הנטיה הטבעית ובהיותו לזה מודרך, הנה שחוק וקלות ראש מרגילין לערוה², השמחה תפרץ גבולה ואחריתה תוגה, וחסירי הוד קדושתן של ישראל מהם, ותמעט הדרת מדות הקדושה והצניעות שהן מורשה קהלת יעקב. ע"כ שמאי שהכיר יפה ג"כ את הצדדים הרעים שיש בנפשות, והורה שלא בכל צד ראוי להתנהג בנחת וענותנות, כי ישנם קשי עורף כאלה שאם לא ידחו באמת הבנין יתנשאו לקעקע את הבירה כולה, הוא צייר את התוצאות הרעות האפשריות לצאת ע"פ ההדרכה של התרחבות השמחה באומה, ע"פ הרחבתה הטבעית באופן שהיא אצל העמים זולתנו, הציג את צדדי המגרעות שנקלטו בעונינו גם בישראל ואיך הם צריכים ביותר שמירה מכל קלקול ופריצת גדר, עד שבהציע דברים רפים(?) כאלה לפני הלל איש החסד והטוב, היראה בכל אדם את הצד הטוב והנעלה שבו, לא מצא און להתנגד וכמך אה מדתו הנוחה והטובה למען האמת הברורה שבמציאות, והיה כפוף ויושב לפני שמאי כאחד מן התלמידים, לקחת מפיו תורה בידעת האופנים שיוכל הצד הרע שבנפשות להתעורר ע"י התרחבות החסד לאין גבול, להחיר ג"כ שמחה

מורחבת באין מטרה של טהרה והכנת כלים טהורים נאותים. אמנם שמאי בהציעו את הצד הרע, הי' צריך להעביר את כל המגרעות שנדבקו בישראל בעונינו, ושעל כן הם צריכים שמירה ביותר להגן על הקדושה האלהית המתהלכת עמהם. והנה כיום שנעשה העגל היו מחולות ושמחה, העם ברעו הי' צוהל ושמח, ומזה נפרע מאד. "יירא משה את העם כי פרוע הוא כי פרעה אהרן לשמצה בקמיהם"³, ע"י השמחה של הוללות שהתרחבה בעוד לא הי' העם מוכשר לזה, פנה למטה "וישב העם לאכל ושתו ויקומו לצחק"⁴, כדברי חז"ל⁵ כ"מ שנאמר לצחק כולל ע"ז ג"ע ש"ד. ומה הי' הצורך לחקן כל אלה, "ועתה הורד עדיך מעליך" וישמע העם... ויתאבלו ולא שתו איש עדין עליו"⁶, תחת אשר בעת המאשרה שמחת עולם על ראשם, שמחה שמעולם על ראשם⁷, באבדן העטירות התאבלו וערכה שמחתם. כן בהציע שמאי את הצדדים הגרועים שהם עוד מושרשים בעונינו עמוק בנפשות, ויצריכים עוד צירוף וזיקוק ושמירה יתירה שמצדם א"א להתיר שורת השמחה במילואה, אע"פ שהיא ראויה ונכונה לנפשות ישרות שכל סיגן נפרד מהן, הי' באמת אותו היום, שבו היה ההכרח מכרח להציג כל אלה בשער משפט, קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל, שאז נתגלה בפועל הפרעות הפנימיות הצפונות בלב נלון, איך שיוצאות אל פעלן הרע ע"י ההתרחבות של הנטיה לשמחה שאיננה מטוהרת, של בצירה שלא בטהרה.

פא. גזור שמאי והלל ולא קבלו מהם, ואתו תלמידיהו גזור וקבלו מהם. כל זמן שהאומה היתה במילואה של תקיפותה המדינית בימי שמאי והלל, לא היתה יכולה עדיין לצייר את גודל הנחיצות לקיומה ולאשרה להעמיד את הנהגתה ע"פ דרכי התם והטהרה המצויינת. אמנם שמאי והלל הם צפו זאת מראש, בעוד שלא הי' כ"כ המצב מעיק עד שיראה בולט לכל שמניעת ההרחבה של הנטיה לשמחה כעמים, היא נחוצה לשמירת רוח הקדושה הישראלית. אבל הצעתם הועילה כי את"כ בימי תלמידיהם, שהדורות הלכו וחסר ותוקף הממלכה ירד ג"כ, עד שנפקחו העינים לראות כי לא כעמים בשמחת החיים העליונים החומריים יתפאר ישראל, ולעומת זה נתגלה באופן בולט, צדדי החסרון שהשמחה הגסה פועלת על יסוד המוסר הישראלי שהוא סם החיים לעם ד', ע"כ הי' אח"כ העם מוכן באהבה לקבל גזירה כזאת, שנובעת מהדרכה הטהורה ההיא שפועלת בפעולה מעשית, כדרכה של תורה להשריש עמוק בלב דיעות קבועות, מה שדיבורים ותוכחות גם ספרים

פ. 1. עין ישעיה טז, י. 2. אבות פ"ג, מ"ג. 3. שמות לב, כה. 4. שם שם, ו. 5. שמ"ר מב, א. 6. שמות לג, ה. ד. 7. ישעיה לה, י, וילק"ש שם.